AFGHAN GERMAN ONLINE
http://www.afghan-german.com
http://www.afghan-german.de
افغان جرمن آنلاین

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

دودیال ۲۰۲۳/۰۹/۱۳

اروپا کې له کتاب او مطالعې سره حیرانوونکې مینه

(له ځوانانو سره د زړه خواله)

درې ورځې مخکې د سواد د ورځې په مناسبت زما یوه ناچیزه لیکنه نشر شوه. یو شمیر ځوانانو پوښتنه وکړه چې څه وکړو، ترڅو مطالعې سره عادت شو؟ په ټولګې کې به مې چې محصلانو ته کورنۍ دنده سپارله، دوی به شکایت کاو چې د څو کرښو په لوستلو سره سر راباندې ګرځي، کورنۍ دند نشو اجرا کولای. فیسبوک کې چې لیکنه(مقاله له پنځو- شپږو کرښو زیاته شي، ځوانان یې نه لولي او انتقاد کوی، چې لیکنه اوږده ده. زه به په دغې لیکنه کې چې ستاسې ترمخې ده، د مطالعې د عادت کېدو لپاره خپله تجربه ولیکم، خو باید په درناوې سره عرض وکړم چې لیکنه دځوانانو، په تېره د محصلانو لپاره ده، د درنو مشرانو قیمتي وخت نه وربانديې ضایع کوم. دا کومه څېړنه نه، بلکې سرګذشت او سترګو لیدلی حال دی:

په داسې یو کورنې چاپیریال کې را لوی شوم چې کتابونه پکې پریمانه وو. ښوونځي کې تر شمولیت مخکې د پلار او بابا له کتابونو سره بلد وم. زیاتره دیني کتابونه، پنج کتاب، حافظ... او نور وو. همدا وخت راته پلار دلیک لپاره په سیاهې د الفبې توري لیکل او جومات کې مې سیپاره لوستله. کله چې شپږکلن وم، د کب وروسستیو کې چې لاهم د دیوالو سیوري ته یو قد واوره پرته وه، پلار د زاړه ښار د "سردار جانخان لومړنی ښوونځی" ته روان کړم. دښوونځي اداره دوهم پوړ کې وه. زما همزولي، ډیر نور هلکان او نجونې هم د اداري مخه کې وو. پلار راته د هڅوونې په موخه وویل : دا تول ستا ټولګیوال دي. ته به یې اول نمره وی. زه ډیر خوشحاله شوم. کله چې وار راغی، پلار مې سرښوونکې سره خبرې وکړې او زما دوه فوري عکسونه یې ورته کېښودل. په هغه سبا مې مشر ورور سره د معارف وزارت لومړی پوړ کې د لومړی ټولګې د کتاب د پیرودلو لپاره ولاړم. دا وروسته تر سیپاری زما لومړنی خپل کتاب و. اول لوست یې وروروسته تر بسم الله الرحمن الرحیم څخه :

(آب ، او آب داد ، آب دادن ثواب دارد.) و.

له تورو سره بلد وم، دا مې ډیر اسانه ولوستل، خو ورپسې نور درسونه : طاهر خیاط است او یک شادی دارد. غوث فالوده را خوش دارد... په پای کې "ترانه بیرق" او "ترانه استقلال" راته سخت وو، دا مې بیا د اوړي تر ورځو تول زده شول...

تر دې مخکې مې کورکی پیتو دلومړی ټولګی کتاب لوستی و:

آس ، دا آس دی، دا د دادا آس دی...

کله چې دښوونځي ابتدائیه دوره پای ته ورسیده، د حبیبي د لیسې زده کوونکی شوم. دا وخت د حبیبي د لیسې کتابتون، عامه کتابتون، دپوهنتون مرکزی کتابتون، دمحصلانو د کلوپ کتابتون، د خانه علم وفرهنګ کتابتون، دعلومو د اکاډمی کتابتون او آن د خطی آثارو ارشیف راته تر ټولو ښایسته او غوره ځایونه وو. بهرنیو سفرونو کې خامخا په کتابتونو ګرځېدم، ځان ته مې کتابونه خوښول.

***

نن د ویسمار د ښار عامه کتابتون کې ناست وم، انترنیت مې هم فعال کړی و، چې ورو مې خواته د کتابتون اموره راغله او په اشاره یې پوه کړم چې یوه بجه ده او کتابتون دوه ساعته ترل کیږي. زه د سهار له لسو بجو تر دې وخته ساعت ته نه وم خیر، ما فکر کاو لس - یوولس به وي، خو ریښتیا هم چې څلور دقیقی یوې ته پاتې وې، په بیره پاخیدم، کتابونه، پاڼي، قلم او لپتاب مې ټول کړل او وتلو ته چمتو شوم. له نورو میزو هم خلک پاځیدلي وو.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

د ویسمار د ښار کتابتون اونۍ کې یوه ورځ رخصتي لري، نور هره ورځ پرانیستی وي. اونۍ کې دوه ورځې له یوې تر څلورو تړل کیږي، بیا د شپې تر اتو پورې پرانیستی وي، خو د روز بوخم پوهنتون کتابتون چی ما پکې دیارلس کاله مخکی سبق وایه، د شپې تر دولسو پرانیستی و، برلین کې دپوتسدام پوهنتون کتابتون شپه او ورځ پرانیستی و، صرف د کارکوونکو د کار شفتونه بدلیدل. د برلین سخت ژمي کې تر ټولو تود ځای، د پوتسدام د پوهنتون کتابتون و، چې ۲۴ساعته یې مرکز ګرمي روښانه وه. محصلان به د لوست په تکرار، د مونوګرافونو په بشپړولو، د کورنیو دندو او صنفی پروژو لپاره پکې بوخت وو. دا یواځې کتابتون نه، بلکې بهر نیو هیوادو کې په ټرن، تمځای، لاره... هرځای خلکو سره یو کتاب وي او په لړ وزګاریدو سره یی لولي. په تیره بیا اروپا کې رومانونه ډیر لوستونکی لري. دوی ورسره سخت عادت دي. د دیجتل، آنلاین او بریښنایی کتابو ترڅنګ، لاهم چاپی(کاغذی بڼه) کتاب خپل ارزښت، په زړه پورې والی او اهمیت ساتلی دی. د سفر او پارکونو ته د راوتلو پرمهال مشهور رومانونه اونالونه دوی سره وي.

د رومان او ناول لوستلو دوی له مطالعې سره عادت کړي، افاقی معلومات یی زیات شوي، عواطف یې تلطیف، د ژوند شیبې یې متنوع او خوندورې، د افادې، خبرې کولو او استدلال قوت یی پیاوړی او د حافظی توان یی ورته اوچت کړی دی. وطن او خپل تاریخ او ملی مشاهیرو او مفاخرو سره یې تعارف ورزیات کړی او ډیرې نورې ګټې.

که ریښتیا ووایو؛ اروپا او امریکې کې لیکل شوی ادبی آثار(خصوصاً نثر لکه لنډه کیسه، طنز، رومان، ناول، یونلیک...) ډیر په زړه پورې او بوختوونکي دي. متاسفانه موږ تراوسه پښتو کې د شعر تر څنګ؛ نثر او په تېره ناول، رومان، طنز، خاطره، لنډه کیسه او یونلیک لږ لرو. دا ډول آثار له پورتنیو ګټو برسیره، د ژبې د بډاینې او صیقل کیدو لامل هم کیږي، خو دلته هم لیکوال او هم لوستونکی د ناول او رومان او نورو نثري اثارو مطالعې او کیفیت ته ځیر ندي.

پښتو شعر او نظم د ادبی نثر په پرتله ډیر لرغونتوب لري. څومره چې رومان د نړۍ د بیلابیلو ژبو ادبیاتو کې جاذبه، اغېز او مینه وال لري، پښتو ورڅخه بې برخې ده. موږ ډیر لږ داسې داستان، رومان او ناول لرو چې تخیُیل، داستانی نثر او دکیسې تخنیک پکې رعایت او عالی روایت پکې بیان شوی وي. په همدې خاطر د ادبی نثر لوستونکې کم دي. پښتانه که ادبیات لولی هم، یواځې په شعر اکتفا کوي اونثري ادبی اثار لږ لولي. له همدې امله د دې ډول اثارو پنځوونکی هم لږ لرو او لیکلو ته یې انګیزه ډیره کمه ده. که دا علتونه نه وای، اوس به زموږ پښتانه د کلتوری بډاینې، د افاقی معلوماتو، پوهې، تاریخی آګاهی، استدلال او شعور، تحلیل، عواطفو او مطالعی سره عادت او ډیرو نورو ښېګڼو څخه به بې برخې نه وو. له بده مرغه زموږ ځوان نسل له دې پلوه یوه (تاریخی جبر) سره مخامخ دی. دغه اوسنۍ ستونزې په خپله دا ثابتوي چې دغه جبر د ځوانانو ژوند څومره بې خونده او وروسته ساتلی دی. څومره چې راته ثابته شوې، د اروپاییانو او امریکایانو ژوند کې ناول، رومان، یونلیک، د خاطرو کتابونو، طنز او نورو نثري آثارو د خلکو د نوښت دقوت، زغم، مدنیت، تفکر، خلاقانه ظرفیت، فکری ازادی او اعتلا، روحی تلطیف، رواني تسکین او هوسایی سره ډیره مرسته کړی ده.

که ځوانان د خپلو ظرفیتونو د اوچتولو، له مطالعې سره د عادت، د لوستلو د مهارت سمون، د مغزو او حافظې د تکړښت، د بیان او افادې د قوت، د افاقی پوهې او نړۍ لید د پراخولو او بیځایه چرتونواو خیال پلوونو او عبثو افکارو څخه د ژغورنې لپاره، د دغه ډول اثارو مطالعې ته وخت او ارزښت ورکړي، زموږ لیکوال او ناشرین به هم وهڅول شی او په مجموع کې به زموږ د ژبې او کلتوری غنا او پرمختیا لامل شي.

دلته د ویسمار عامه کتابتون کې د جرمنی لیکوالو رومانونه ډېرزیات دي، لکه: ف.دورنمات، هرمان هسه(دنوبل ګټونکی)، انازیګرس، برشت، ګونترګراس(چې ۱۹۹۹ کې یې د نوبل جایزه ګټلې ده)، ج.هیالی او ډېر نور. د دوی له رومانونو څخه په زړه پورې سریالونه جوړ شوی دي، چې تلویزیون کې هم ښودل کیږی او DVD یې هم پریمانه پلورل کیږي. د یو څو نومونه یی دا دي: ساندرا برون، دکوډوغر، لویدیز کې څه خبره نشته، سیدارتا، دا کور زما دی او نور. د اسپانیایی، روسی، انګلیسی او امریکایی نالونو جرمنی ژباړی ډېرې لږ دي.

په دې صنعتی دور کې رومان لا هم دخلکو د پام وړ ادبی ژانر دی. په کورونو، پارکونو، تمځایونو،ټرِنونو او کتابتونو کې نیم خلک د رومان په لوستلو بوخت وي. د دوی په لیدو کتاب او رومان لوستو ته د سړي آرمان او د مطالعی شوق ورشی، هغه چې موږ ورڅخه محروم او ورسره علاقه نه ښیو. موږ به ترڅو داسې یو؟ راځئ ځان مطالعې سره عادت کړو.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنيزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ